

فصلنامه علمی پژوهشی دانش سرمایه‌گذاری
دوره ۱۳ / شماره ۴ (پیاپی ۵۲) / زمستان ۱۴۰۳
صفحه ۳۹۵ تا ۴۲۰

توسعه مدل تأخیر غیر عادی در گزارش حسابرسی: منشاءها و پیامدها

امیر یلفانی

گروه حسابداری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

ایرج نوروش

گروه حسابداری، دانشگاه تهران، تهران، ایران، (نویسنده مسئول)

irajnoravesh@yahoo.com

قدرت‌اله طالب‌نیا

گروه حسابداری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

عزت‌اله اصغری زاده

گروه مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۳/۲۴ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۱/۱۳

چکیده

هدف این تحقیق در ابتدا توسعه مدل تأخیر غیر عادی در گزارش حسابرسی است و در گام بعدی به دنبال شناسایی منشاءها و پیامدهای تأخیر در گزارش حسابرسی و بررسی روابط آن است. در این تحقیق از اطلاعات ۱۱۸ شرکت در دوره زمانی ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۹ استفاده شده است. جهت آزمون فرضیه‌ها از مدل‌های رگرسیون پانلی استفاده شد. در رابطه با مدل تأخیر غیر عادی در گزارش حسابرسی، یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که متغیرهای اظهار نظر تعدیل شده، اندازه حسابرس، تغییر حسابرس، حق الزحمه حسابرس، اندازه شرکت، زیان‌ده بودن، اهرم مالی، سودآوری، ریسک ورشکستگی و نسبت دارایی‌های ثابت در تبیین تأخیر صدور گزارش حسابرسان تأثیر معناداری داشته‌اند. به همین دلیل مدل ارائه شده در این تحقیق با رفع برخی محدودیت‌های الگوهای قبلی، ابعاد جامع‌تری از تأخیر غیر عادی حسابرسی را مدنظر قرار داده است. همچنین در رابطه با منشاءها و پیامدها نتایج نشان می‌دهد که پراکندگی مالکیت و نسبت مدیران مستقل بر تأخیر غیر عادی حسابرسی تأثیر مثبت و معناداری دارد و تأخیر غیر عادی حسابرسی بر کیفیت سود تأثیر منفی و بر نوسان بازده ماهیانه سهام تأثیر مثبت و معناداری دارد. **واژه‌های کلیدی:** تأخیر غیر عادی حسابرسی، پراکندگی مالکیت، نسبت مدیران مستقل، کیفیت سود، نوسان بازده ماهیانه سهام.

۱- مقدمه

یکی از معیارهای بررسی محتوای گزارشگری مالی و حسابرسی، به موقع بودن است که می‌تواند برای تهیه کنندگان اطلاعات، استفاده کنندگان اطلاعات و حسابرسان از اهمیت برخوردار باشد. به موقع بودن اطلاعات از سوی مراجع حرفه‌ای، مراجع قانون گذار، تحلیلگران مالی، مدیران و سرمایه‌گذاران مهم تلقی شده است و از این رو انتشار اطلاعات مالی باید بدون وقفه انجام شود. وقتی فاصله زمانی بین تاریخ صورت‌های مالی و تاریخ انتشار آنها کوتاه باشد، استفاده کنندگان بهتر می‌توانند از اطلاعات منتشر شده استفاده کنند. سرعت انتشار اطلاعات مالی طبق سرعت کار حسابرسی و ارائه گزارش حسابرسی تعیین می‌شود (آبدین و احمدزالوکی^۱، ۲۰۱۲). تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی تعداد روزهای تقویمی از پایان سال مالی تا تاریخ گزارش حسابرسی است (کریشنان و یانگ^۲، ۲۰۰۹؛ ویتورث و لامبرت^۳، ۲۰۱۴).

از طرفی با توجه به اینکه یکی از شاخص‌های اثر گذار بر سلامت مالی واحد اقتصادی، اخبار سود می‌باشد لذا شرکت‌هایی که از اخبار بد (مانند کاهش مبلغی و کیفی در سودآوری) برخوردار می‌باشند با نوسانات بازده سهام مواجه می‌شوند (ایزدی نیا و همکاران، ۱۳۹۳). در چنین شرایطی، حسابرسان ممکن است از سمت صاحبکار برای ارائه هر چه سریعتر گزارش خود تحت فشار قرار گیرند اما حسابرسان برای جلوگیری از خدشه‌دار شدن و کسب مشروعیت نیاز به زمان بیشتری برای بررسی و نهایتاً ارائه گزارش حسابرسی دارند (لمبرت و همکاران^۴، ۲۰۱۱). علیرغم اینکه مزایای حاصل از صورت‌های مالی حسابرسی شده بر کسی پوشیده نیست، ولی مدت زمان اجرا و تکمیل عملیات حسابرسی می‌تواند بر به موقع بودن اطلاعات مالی ارائه شده و در نتیجه بر مربوط بودن آن اثرگذار باشد. نظام حاکمیت شرکتی به عنوان مهمترین ساز و کار کنترلی و نظارتی می‌تواند تأثیر مهمی در جهت برپایی عدالت و افشای به موقع اطلاعات داشته باشد (آبرناتی و همکاران^۵، ۲۰۱۷). از این رو، شناسایی عوامل تعیین کننده تأخیر زمانی در ارائه گزارش حسابرسی و درک منشاءها و پیامدهای آن جهت بهبود به موقع بودن اطلاعات اهمیت دارد. با توجه به اهمیت مباحث مذکور، این مقاله ابتدا به شناسایی متغیرهای عادی و تاثیرگذار بر تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی می‌پردازد تا از این طریق اقدام به شناسایی تأخیر غیر عادی حسابرسی نماید و در گام بعدی با ارزیابی رابطه بین منشاءها و پیامدها با تأخیر غیر عادی حسابرسی، پژوهشی منسجم در این حوزه ارائه می‌نماید. در ادامه بخش‌های مبانی نظری و پیشینه‌های مطالعاتی، فرضیه‌ها، روش شناسی، یافته‌ها و نتیجه‌گیری پژوهش ارائه شده‌اند.

¹ Abidin and Ahmad-Zaluki

² Krishnan and Yang

³ Whitworth and Lambert

⁴ Lambert and et al

⁵ Abernathy and et al

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۲-۱- منشاءها و پیامدهای تأخیر در گزارش حسابرسی

با توجه به اینکه این پژوهش ابتدا عوامل موثر بر تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی را مورد بررسی قرار می دهد تا از این طریق به تأخیر غیر عادی در گزارش حسابرسی دست یابد بر همین اساس ابتدا این هدف دنبال می گردد و نهایتاً بر اساس مطالعات انجام شده، منشاءها و پیامدهای تأخیر غیر عادی گزارش حسابرسی، شناسایی و فرضیات مرتبط مورد آزمون قرار می گیرند در این مطالعه پیامدهای شناسایی شده، کیفیت سود و نوسانات بازده سهام و منشاءهای شناسایی شده، پراکندگی مالکیت و نسبت مدیران مستقل می باشد.

از دلایل شناسایی پیامدهای کیفیت سود و نوسانات بازده سهام می توان گفت سود و کیفیت آن برای موفقیت شرکت ها با ارزش و مهم تلقی می شود. زیرا وضعیت و میزان سود بیانگر وضعیت شرکت در آینده می باشد. تصمیمات در رابطه با سود، خط مشی ها و سیاستهای بلندمدت سرمایه گذاران را ایجاد می کند زیرا سود یکی از مهم ترین اقلامی می باشد که می تواند بازده سرمایه گذاران را تحت تاثیر قرار دهد همچنین از آنجایی که بازده سهام نیز یکی از متغیرهای بازار می باشد و با سود شرکت دارای رابطه است لذا استفاده از این دو متغیر به عنوان پیامدهای مرتبط با تأخیر غیر عادی گزارش حسابرسی حائز اهمیت بوده است (آبرناتی و همکاران، ۲۰۱۷). در رابطه با متغیرهای پراکندگی مالکیت و نسبت مدیران مستقل به عنوان منشاءهای شناسایی شده نیز میتوان گفت دو متغیر مذکور از مکانیزم های حاکمیت شرکتی می باشد. حاکمیت شرکتی مکانیزمی برای هدایت و نظارت بر فعالیت شرکت در جهت اهداف آن از جمله خلق ارزش برای سهامداران محسوب می شود. مشارکت در مکانیزم های حاکمیت شرکتی مسئولیت نظارت بر فرایند گزارشگری مالی، ارزیابی فرایندهای مربوط به ریسک و کنترل داخلی، ارزیابی فرایند حسابرسی و اطمینان از رعایت قوانین و مقررات شرکت را بعهدده دارد. بر همین اساس متغیرهای مذکور با ایجاد ارتباطات مناسب با حسابرسان مستقل، استقلال حسابرسان و نقش نظارتی و پاسخگویی آنها را ارتقاء می بخشد و نقش اساسی در کاهش ریسک و بهبود و کارآیی بازار سرمایه ایفا می کند (ویتورث و لامبرت، ۲۰۱۴). بهبود به موقع بودن گزارش حسابرسی می تواند تأثیر قابل توجهی بر به موقع بودن گزارشهای مالی حسابرسی داشته باشد. با این حال تغییرات اخیر محیط گزارشدهی قانونی و شرکتی، دشواری ارائه گزارشهای مالی حسابرسی شده به موقع را افزایش داده است (کریشنان و یانگ، ۲۰۰۹). به موقع بودن گزارش حسابرسی ویژگی مهمی در بازارهای نوظهور است (لونیس و همکاران^۱، ۲۰۰۵). به موقع بودن گزارش حسابرسی تحت تأثیر چند عامل است لذا درک این عوامل می تواند به بهبود فرآیند برنامه ریزی حسابرسی و افزایش اثربخشی حسابرسی کمک کند (جاگی و تسوی^۲، ۱۹۹۹). در برخی از مطالعات پیشین به تعیین عوامل موثر بر تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی پرداخته شده است که در قسمت مدل سازی تأخیر غیر عادی در گزارش حسابرسی، عوامل مذکور و مبانی نظری آن ارائه می شود و نهایتاً منشاءها و پیامدهای تأخیر در گزارش حسابرسی ارائه می گردد.

¹ Leventis and et al

² Jaggi and Tsui

یکی از پیامدهای ناخوشایند تأخیر در ارائه‌ی گزارش حسابرسی، کیفیت سود می‌باشد. تسریع در انجام فرآیند حسابرسی در مهلت تعیین شده باعث کاهش کیفیت سود می‌گردد این مهم می‌تواند بر توانایی حسابرسان در تشخیص تحریف‌های مالی تأثیر گذارد (لمبرت و همکاران، ۲۰۱۱). تأخیر طولانی در ارائه‌ی گزارش حسابرسی بیانگر آن است که به احتمال بالا شرکت اظهار نظر حسابرسی غیر استاندارد دریافت کرده که می‌تواند کلیت صورت‌های مالی را تحت تأثیر قرار دهد. از این رو، تأخیر غیر عادی در ارائه گزارش حسابرسی بیانگر مشکلات حسابداری و افزایش عدم اطمینان سرمایه‌گذاران است (حبیب و هوانگ^۱، ۲۰۱۹). تأخیر مذکور در ارائه‌ی گزارش حسابرسی مربوط به فشار زمانی بر حسابرسان برای تکمیل کار حسابرسی در چارچوب زمانی است و یا ممکن است به دلیل مذاکرات طولانی مدت حسابرس و صاحبکار برای حل اختلافات قابل توجه بین حسابرس و صاحبکار باشد (بلانکلی و همکاران^۲، ۲۰۱۴) چنین اختلاف نظرهایی اغلب در ارتباط با کیفیت سود ضعیف و رویه‌های حسابداری نادرست است (چن و همکاران^۳، ۲۰۱۶). برخی مطالعات از جمله کریشنان و یانگ (۲۰۰۹) نشان داده‌اند تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی ممکن است نشانه‌ی وجود مشکلات در سیستم حسابداری صاحبکار باشد که منجر به کاهش کیفیت اطلاعات حسابداری می‌شود.

یکی از پیامدهای دیگر در رابطه با تأخیر در ارائه‌ی گزارش حسابرسی، نوسانات بازده سهام می‌باشد گزارش‌های حسابرسی بیش از حد طولانی از دید سرمایه‌گذاران به این مورد اشاره می‌نماید که مدیران از طریق به تأخیر انداختن انتشار اخبار بد به دنبال رفتارهای فرصت جویانه خود هستند (هاتون و همکاران^۴، ۲۰۰۹). به ظن سرمایه‌گذاران اغلب تأخیر غیرعادی در ارائه گزارش‌های حسابرسی ممکن است به علت وجود مذاکرات طولانی مدت حسابرس و صاحبکار در مورد کیفیت سود و سایر موارد دارای محتوای اطلاعاتی است. این موضوع، سرمایه‌گذاران را به تغییر در باورهای خود درباره ارزش شرکت و در نتیجه قیمت سهام شرکت ملزم ساخته که نهایتاً منجر به نوسانات بازده سهام می‌شود (چن و همکاران^۵، ۲۰۱۷). بر اساس تحقیق حاجی‌ها و همکاران (۱۳۹۶) ضعف در کنترل‌های داخلی منجر به تأخیر در گزارش حسابرسی می‌شود که این مهم می‌تواند ارزش شرکت و نهایتاً نوسانات قیمت سهام را به همراه داشته باشد.

علاوه بر پیامدهای مذکور، منشاءهایی نیز در رابطه با تأخیر در ارائه‌ی گزارش حسابرسی وجود دارد به طور کلی منشاءهای مرتبط در این مقاله برخی از مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی می‌باشد که در ادامه به ارائه آن پرداخته می‌شود. گزارش سالانه حسابرسی، منبع اصلی، اطلاعات برای سرمایه‌گذارانی است که درصد سهام کمی در شرکت دارند. این سرمایه‌گذاران به اطلاعاتی که به موقع سود نیاز دارند تا تصمیم بگیرند که چگونه منابع خود را اختصاص دهند تا عدم تقارن اطلاعاتی میان آنها کاهش یابد. بر اساس نظریه نمایندگی، منافع بالقوه بین مدیریت و سهامداران در شرکت‌هایی که دارای پراکندگی مالکیت بالاتری هستند، بیشتر است. زیرا سرمایه‌گذاران با درصد

¹ Habib and Huang

² Blankley and et al

³ Chen and et al

⁴ Hutton and et al

⁵ Chen and et al

کوچکی از سهام، قدرت کمتری دارند که بر تصمیمات مدیریت تأثیر بگذارند. در نتیجه، این سهامداران بیشتر بر حسابرسی متکی هستند. در چنین شرایطی حسابرسان در معرض خطر گسترده‌تری قرار می‌گیرند که به نوبه خود احتمال وقوع دعوی قضایی و خطرات تجاری را افزایش می‌دهد (جاگی و تسوئی، ۱۹۹۹). بنابراین، انتظار می‌رود که تأخیر گزارش حسابرسی یک تابع از پراکندگی مالکیت باشد. مطالعات تجربی در مورد چنین موضوعی عموماً بر تمرکز مالکیت و تأخیر گزارش حسابرسی با شواهد غیر قابل اطمینان متمرکز شده است (حبیب و بویان^۱، ۲۰۱۱؛ لونتیس و همکاران^۲، ۲۰۰۵). بر اساس استدلال هو و ونگ^۳ (۲۰۰۱)، گل و لئونگ^۴ (۲۰۰۴) و هوافانگ و جینگو^۵ (۲۰۰۷)، انتظار می‌رود پراکندگی مالکیت، کیفیت گزارشگری مالی را از نظر افشای به موقع و اعلامیه‌های به موقع سود افزایش دهد و از این رو تأخیر گزارش حسابرسی را هم کاهش دهد.

استقلال هیئت مدیره با توجه به اظهارات بمبر و همکاران^۶ (۱۹۹۳)، می‌تواند تأثیر قابل توجهی بر اثربخشی فعالیت‌های نظارتی که توسط هیئت مدیره به منظور محدود کردن هر نوع فرصت طلبی و سوءاستفاده مدیریتی انجام می‌شود، بگذارد. مدیران مستقل ممکن است نقش مهمی در انتشار مشکلات نمایندگی بین مدیر و سهامداران داشته باشند. در نتیجه، چنین ویژگی هیئت مدیره ممکن است لوازم مورد نیاز برای ارتقای شیوه‌های گزارشگری مالی شرکت را فراهم کند. سما و دهاوی^۷ (۲۰۱۱) نشان دادند که استقلال هیئت مدیره، گزارشگری شرکت را بهبود می‌بخشد. بنابراین انتظار می‌رود که چنین ویژگی حاکمیت شرکتی در اثربخشی مأموریت حسابرسی با فراهم آوردن ابزارهای لازم برای تسهیل کار حسابرس و به تبع آن تسریع در ارائه گزارش حسابرس کمک کند. هیدالگو و همکاران^۸ (۲۰۱۰)، آرکای و واز کوئر^۹ (۲۰۰۵) و محمد نور و همکاران^{۱۰} (۲۰۱۰) بیان می‌کنند که استقلال هیئت مدیره انعطاف‌پذیری در روند تصمیم‌گیری را افزایش می‌دهد و به عنوان یک مکانیزم نظارتی و کنترلی، می‌تواند افشای به موقع (به عنوان مثال اطلاعات مالی حسابرسی شده) را به همراه داشته باشد.

۲-۲- پیشینه پژوهش

در راستای پشتوانه‌ی مطالعات تجربی انجام شده در حوزه‌ی موضوع مورد بررسی شواهدی ارائه شده به‌پسند و همکاران (۲۰۲۰) به بررسی رابطه بین هزینه‌های حسابرسی غیرعادی و کیفیت حسابرسی در کشور کره پرداختند نتایج تحقیق آنها حاکی از این است که بین هزینه‌های غیرعادی پایین حسابرسی با اقلام تعهدی اختیاری بزرگ‌تر و احتمال شکست پیش‌بینی‌های سود تحلیلگران ارتباط وجود دارد. همچنین بین حق‌الزحمه‌های غیرعادی پایین حسابرسی و شاخص‌های کیفیت حسابرسی بدون توجه به سطح ساعات حسابرسی (البته تا جایی که ساعات

¹ Habib and Bhuiyan

² Leventis and et al

³ Ho and Wong

⁴ Gul and Leung

⁵ Huafang and Jianguo

⁶ Bamber and et al

⁷ Samaha and Dahawy

⁸ Hidalgo and et al

⁹ Arcay and Vazquez

¹⁰ Mohamad-Nor and et al

حسابرسی نشان دهنده تلاش حسابرسی است) رابطه وجود دارد. حبیب و هوانگ (۲۰۱۹) دریافته‌اند اظهار نظر، فصل شلوغ، اندازه و حق الزحمه‌ی حسابرسی از یک سو و ضعف کنترل داخلی از سوی دیگر سبب افزایش تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی می‌شوند اما تخصص در صنعت حسابرس بر تأخیر در ارائه‌ی گزارش حسابرسی تأثیر ندارد. دوراند^۱ (۲۰۱۹) نشان داد سودآوری، اهرم مالی، پیچیدگی شرکت، وضعیت مالی و اظهار نظر تعدیل شده حسابرسی سبب افزایش تأخیر در ارائه‌ی گزارش حسابرسی می‌شوند. به علاوه اندازه‌ی شرکت، اخبار مثبت در مورد سود، دوره‌ی تصدی طولانی حسابرسی و ارائه‌ی خدمات غیر حسابرسی سبب کاهش تأخیر در ارائه‌ی گزارش حسابرسی می‌شوند. لایه^۲ (۲۰۱۹) نشان داد پس از ادغام مؤسسات حسابرسی شرکت‌های حسابرسی شده تأخیر کمتر در ارائه گزارش حسابرسی داشته اما شواهدی از افزایش حق الزحمه با کاهش کیفیت حسابرسی به دنبال ادغام مؤسسات حسابرسی به دست نیامد. اوساک و اوزدن^۳ (۲۰۱۸) نشان دادند جنسیت و سطح تحصیلات حسابرسان و نوع اظهار نظر حسابرسی بر تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی تأثیر مثبتی دارند (حضور حسابرسان زن در مؤسسات حسابرسی بزرگ سبب افزایش تأخیر در ارائه‌ی گزارش حسابرسی می‌شود) اما بزرگی موسسه حسابرسی تأثیر منفی بر تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی دارد. دونگ و همکاران^۴ (۲۰۱۸) نشان دادند نزدیکی جغرافیایی حسابرس و مشتری تأثیر منفی، همچنین اندازه‌ی حسابرس، تغییر حسابرس، اظهار نظر غیر مقبول حسابرسی تأثیر مثبتی بر تأخیر در ارائه‌ی گزارش حسابرسی دارند. شارد^۵ (۲۰۱۴) ارتباط بین تأخیر غیر عادی در گزارش حسابرسی، مدیریت سود، نوسانات بازده سهام و ارزش شرکت را مورد بررسی قرار داد. نتایج این پژوهش بیانگر وجود ارتباط منفی بین معیارهای مدیریت سود و تأخیر غیر عادی در گزارش حسابرسی است. همچنین نتایج نشان می‌دهد که نوسانات بازده سهام و تردید در ارزش شرکت نیز موجب تأخیر غیر عادی در گزارش حسابرسی می‌شود. آپادور و محمدنور^۶ (۲۰۱۳) در تحقیقی به بررسی عوامل موثر بر تأخیر گزارش حسابرسی و حاکمیت شرکتی پرداختند. نتایج تحقیق آنها نشان داد متغیرهای اندازه کمیته حسابرسی، تمرکز مالکیت، اندازه شرکت و سودآوری به میزان قابل توجهی با تأخیر گزارش حسابرسی رابطه دارد، ولی شش متغیر دیگر (استقلال کمیته حسابرسی، تعداد جلسات کمیته حسابرسی، تخصص کمیته حسابرسی، حسابرسی داخلی، استقلال هیات مدیره و انواع حسابرسان) با تأخیر گزارش حسابرسی رابطه منفی ناچیزی دارد (شارد، ۲۰۱۴). وو و همکاران^۷ (۲۰۰۸) به بررسی رابطه بین به موقع بودن گزارش‌های سالانه شرکت‌ها و ویژگی‌های هیات مدیره پرداختند. نتایج تحقیق حاکی از آن است که متغیرهای تعداد اعضای هیات مدیره، مالکان اصلی، مدیران مستقل، تغییر فناوری، حجم معاملات، مالکیت نهادی، نسبت بدهی به دارایی و قدمت شرکت با مدت زمان گزارشگری مرتبط می‌باشند. عبدالسلام و احمد (۲۰۰۸) در تحقیقی با عنوان تأثیر استقلال هیات مدیره و ساختار مالکیت بر به‌هنگام بودن

¹ Durand

² Lai

³ Ocak and Özden

⁴ Dong and et al

⁵ Sharad

⁶ Apador and Mohammad Noor

⁷ Wu and et al

گزارش‌های اینترنتی شرکت‌های ایرلندی، دریافتند که شواهدی دال بر وجود ارتباط مثبت بین به‌هنگام بودن گزارش اینترنتی شرکت و استقلال هیات مدیره و مالکیت وجود دارد، علاوه بر این، نتایج تحقیق آنها نشان داد شرکت‌های بزرگ، گزارش‌های سالانه خود را سریع‌تر به وب‌سایت خود ارسال می‌کنند.

جامی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی به بررسی میزان تأثیر پاداش مدیران، دوگانگی مدیر عامل و کیفیت کنترل‌های داخلی بر حق‌الزحمه حسابرسی پرداختند نتایج پژوهش آنها نشان داد که رابطه مثبت و معناداری بین لگاریتم طبیعی پاداش مدیران و سطح حق‌الزحمه حسابرسی شرکت وجود دارد و از طرف دیگر رابطه معناداری بین نقش دوگانگی مدیرعامل و ضعف کنترل‌های داخلی با میزان حق‌الزحمه حسابرسی وجود دارد. رجایی زاده هرنیدی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهش خود تأثیر حاکمیت شرکتی بر رابطه بین پاداش مدیران و حق‌الزحمه حسابرسی را مورد بررسی قرار دادند نتایج پژوهش آنها نشان می‌دهد که ارتباط مثبتی بین پاداش مدیران و حق‌الزحمه حسابرسی برقرار است بدین معنی که با افزایش پاداش مدیران، حق‌الزحمه حسابرسی افزایش خواهد یافت؛ علاوه بر این، حاکمیت شرکتی بر رابطه بین پاداش مدیران و حق‌الزحمه حسابرسی تأثیرگذار است. صفرزاده و محمدی (۱۳۹۹) دریافتند بین پیچیدگی حسابرسی و تأخیر گزارش حسابرسی رابطه وجود ندارد. همچنین ویژگی‌های کمیته‌ی حسابرسی ارتباط پیچیدگی حسابرسی و تأخیر در گزارش حسابرسی را تضعیف نمی‌کند. حیدریان و همکاران (۱۳۹۹) در تحقیقی به بررسی تأثیر تأخیر غیر عادی گزارش حسابرس بر نوسانات قیمت سهام و نوسانات سود با نقش تعدیلی بحران مالی پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان می‌دهد که تأخیر غیر عادی گزارش حسابرس بر نوسانات قیمت سهام و سود تأثیر مثبت و معناداری دارد. بحران مالی تأثیر تأخیر غیر عادی گزارش حسابرس بر نوسانات قیمت سهام و سود را تعدیل می‌کند. جمالی هنجنی و پورزمانی (۱۳۹۸) دریافتند روابط سیاسی هیأت مدیره، استقلال هیأت مدیره و اندازه‌ی مؤسسه حسابرسی تأثیر منفی، اما اظهار نظر حسابرسی تعدیل شده تأثیر مثبت بر تأخیر گزارش حسابرسی دارد. محمدرضایی و همکاران (۱۳۹۷) دریافتند تأخیر در گزارش حسابرسی با خطای حسابرسی نوع اول رابطه ندارد، اما با خطای حسابرسی نوع دوم رابطه منفی دارد. همچنین مالکیت خانوادگی رابطه‌ی تأخیر در گزارش حسابرسی و خطای حسابرسی نوع دوم را تعدیل نمی‌کند. بزرگ اصل و همکاران (۱۳۹۷) دریافتند اندازه‌ی مؤسسه حسابرسی، نوع اظهار نظر حسابرس، ریسک گزارش‌دهی و تعداد بندهای گزارش حسابرسی با تأخیر در گزارش حسابرسی رابطه مثبت دارند. صفری گرایی (۱۳۹۶) دریافتند تأخیر غیر عادی گزارش حسابرس، احتمال تجدید آرائه‌ی صورت‌های مالی را افزایش می‌دهد. به علاوه، وابستگی اقتصادی حسابرس به صاحبکار اثر تأخیر غیر عادی گزارش حسابرس بر تجدید آرائه‌ی صورت‌های مالی را تشدید می‌کند، اما تخصص صنعت حسابرس بر این رابطه تأثیر ندارد. کرمی و همکاران (۱۳۹۶) دریافتند بین دوره تصدی و تأخیر در گزارش حسابرس رابطه وجود ندارد؛ همچنین تخصص حسابرس در صنعت سبب تعدیل رابطه‌ی بین دوره‌ی تصدی و تأخیر گزارش حسابرس نشده است. واعظ و همکاران (۱۳۹۵) دریافتند بین تداوم انتخاب حسابرس و تأخیر در آرائه‌ی گزارش حسابرسی رابطه‌ی منفی وجود دارد؛ اما بین تخصص حسابرس در صنعت و اندازه‌ی مؤسسه حسابرسی با تأخیر در آرائه‌ی گزارش حسابرسی رابطه وجود ندارد. صفایی و همکاران (۱۳۹۵) دریافتند میان اندازه، اظهار نظر و دوره‌ی تصدی حسابرس با تأخیر در گزارشگری مالی رابطه‌ی مثبتی

وجود دارد؛ اما بین تغییر شریک یا مدیر امضاء کننده‌ی گزارش حسابرسی و رتبه‌ی کیفی مؤسسات حسابرسی با تأخیر گزارشگری مالی رابطه مشاهده نشد. مهدوی و حسینی نیا (۱۳۹۴) نشان دادند بین نوع گزارش حسابرسی با تأخیر در ارائه‌ی گزارش حسابرسی رابطه مثبت وجود دارد؛ اما بین تغییر حسابرسی و تخصص حسابرسی در صنعت با تأخیر ارائه‌ی گزارش حسابرسی رابطه وجود ندارد. جعفر پور و همکاران (۱۳۹۴) به بررسی تأثیر مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی بر تأخیر گزارش حسابرسی پرداختند. نتایج تحقیق آنها نشان داد مهم‌ترین عوامل حاکمیت شرکتی مؤثر بر تأخیر گزارش حسابرسی اندازه هیات مدیره، استقلال هیات مدیره، دوره تصدی مدیر عامل، نفوذ مدیر عامل، درصد مالیکت سرمایه‌گذاران نهادی و تمرکز مالیکت می‌باشد.

۳- سوال و فرضیه‌های پژوهش

در این تحقیق ابتدا اقدام به ارائه مدلی برای تأخیر غیر عادی در گزارش حسابرسی می‌شود و در گام بعدی رابطه بین منشاءها و پیامدها با تأخیر غیر عادی حسابرسی مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. بر همین اساس سوال و فرضیات تحقیق به شرح زیر می‌باشد:

سوال تحقیق: آیا می‌توان به پشتوانه مطالعات کتابخانه‌ای و شناخت عوامل مرتبط با تأخیر حسابرسی به مدل شناسایی تأخیر غیر عادی حسابرسی دست یافت؟

فرضیه (۱): تأخیر غیر عادی حسابرسی بر کیفیت سود تأثیر دارد.

فرضیه (۲): تأخیر غیر عادی حسابرسی بر نوسانات بازده سهام تأثیر دارد.

فرضیه (۳): پراکندگی مالیکت بر تأخیر غیر عادی حسابرسی تأثیر دارد.

فرضیه (۴): نسبت مدیران مستقل بر تأخیر غیر عادی حسابرسی تأثیر دارد.

۴- روش تحقیق

به طور کلی پژوهش حاضر از نوع ترکیبی بوده و دارای دو بخش ۱- استخراج مدل شناسایی تأخیر غیر عادی در گزارش حسابرسی و ۲- آزمون فرضیات در رابطه با منشاءها، پیامدها و تأخیر غیر عادی در گزارش حسابرسی است. این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی می‌باشد و در زمره تحقیقات توصیفی حسابداری به شمار می‌رود. روش این پژوهش برای حصول اهداف ذکر شده از نوع توصیفی-تحلیلی است به این معنی که ضمن توصیف نتایج به تحلیل آماری نیز نیاز خواهد بود. لازم به ذکر است که برای تحلیل آماری نیز از نرم افزار SPSS (نسخه ۲۱) و Eviews (نسخه ۹) استفاده شده است.

۴-۱- مدل سازی تأخیر غیر عادی در گزارش حسابرسی

در این پژوهش برای توسعه و معتبر سازی مدل از رگرسیون گام به گام استفاده می‌شود بر همین اساس مبانی نظری متغیرهای اثر گذار بر تأخیر گزارش حسابرسی به شرح زیر ارائه می‌گردد:

حبیب و هوانگ (۲۰۱۹) در تحقیق خود دریافتند که ویژگی های حسابرسی از جمله تعدیل در اظهار نظر حسابرسی، اندازه، تغییر موسسه و حق الزحمه حسابرسی سبب افزایش در تأخیر گزارش حسابرسی می شوند. همچنین آبرناتی و همکاران (۲۰۱۷) در تحقیق خود دریافتند که خدمات غیر حسابرسی، وابستگی حسابرس و دوره تصدی حسابرس منجر به تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی نمی شود. حبیب و هوانگ (۲۰۱۹) دریافتند که موسسات حسابرسی بزرگتر به علت طرح دعاوی حقوقی علیه خود همواره به دنبال افزایش کیفیت حسابرسی بوده بر همین اساس این مهم منجر به تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی می شود. رحمانی و بخردی نسب (۱۳۹۶) دریافتند که یکی از عوامل اثرگذار بر میزان استقلال حسابرس، حق الزحمه حسابرسان می باشد. در واقع موسسات حسابرسی با استخدام شرکای با تجربه و کارمندان ماهر به دنبال این هستند که حتی با افزایش تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی، کیفیت خدمات حسابرسی خود را افزایش دهند. دونگ و همکاران (۲۰۱۸) نیز در تحقیقی در رابطه با تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی و نحوه ی ارتباط حسابرس و صاحبکار، دریافتند شرکت هایی که تعدیل در اظهار نظر حسابرسی دارند به علت قدرت چانه زنی صاحبکار دیرتر گزارش حسابرسی آنها ارائه می شود.

راسمین و ایوانس^۱ (۲۰۱۷) دریافت شرکت هایی که تغییر موسسه حسابرسی داشته اند به علت تازه کار بودن در محیط صاحبکار و محافظه کاری حسابرس از تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی برخوردار هستند. از عوامل دیگر نیز می توان به فناوری و تخصص در صنعت حسابرسی در تحقیقات راقوناندان و باروا^۲ (۲۰۱۰) و وی^۳ (۲۰۱۲) اشاره کرد که با بررسی های انجام شده عوامل مذکور تأثیری بر تأخیر در ارائه ی گزارش حسابرسی نداشته اند. مطالعات نشان داده اند یکی از عواملی که ممکن است با به موقع ارائه شدن گزارش حسابرسی مرتبط باشد، نزدیکی جغرافیایی حسابرس به صاحبکار است. در این مطالعات، قرار گیری دفتر موسسه حسابرسی و دفتر مرکزی صاحبکار در منطقه جغرافیایی یکسان به مفهوم نزدیکی جغرافیایی حسابرس و صاحبکار است (دونگ و همکاران، ۲۰۱۸). حسابرسان محلی به دلیل داشتن مزیت اطلاعاتی، کیفیت گزارش های مالی مشتریان را نسبت به حسابرسان غیر محلی بهبود می بخشند. حسابرسان محلی اطلاعات بهتری در مورد کسب و کارهای مشتریان، انگیزه ها و ریسک صاحبکار دارند و قادرند عملیات رسیدگی را به راحتی اجرا نمایند. این مزیت اطلاعاتی، برنامه ریزی کارآمدتر و اجرای حسابرسی با کارایی بیشتر را نشان می دهد منافع کارایی برای حسابرسی به واسطه ی نزدیکی حسابرس و مشتری، به موقع بودن گزارش حسابرسی را افزایش می دهد (چوی و همکاران^۴، ۲۰۱۲).

از عوامل دیگر تأثیر گذار بر تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی، می توان به ویژگی ها و محتوای اطلاعات مالی شرکت ها اشاره کرد. طبق تحقیق اتردج و همکاران^۵ (۲۰۰۶) شرکت های بزرگتر به سطح معینی از فعالیت برای انجام عملیات حسابرسی ملزم هستند بر همین اساس ممکن است در انجام فعالیت های حسابرسی، بیشتر با افزایش تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی مواجه گردند البته این مهم نیز بایستی مدنظر قرار گیرد در صورت تأخیر

¹ Rusmin and Evans

² Raghunandan and Barua

³ Wei

⁴ Choi and et al

⁵ Ettredge

در ارائه گزارش حسابرسی ممکن است شرکت با هزینه‌های سیاسی مواجه گردد. در رابطه با زیان‌ده بودن شرکت طبق تحقیق مانسیف، راقوناندان و داسارات‌ها^۱ (۲۰۱۲) می‌توان گفت این مورد منجر به پافشاری و ایستادگی حسابرس در مقابل صاحبکار می‌شود و منجر به افزایش سطح عادی یا حتی غیر عادی در ارائه گزارش حسابرسی می‌شود. ابراهیم^۲ (۲۰۱۰) دریافت حسابرسی یک جزء مهم از حاکمیت شرکتی قوی است که می‌تواند به عنوان ابزار کنترل‌کننده‌ای محسوب شود. که انگیزه‌های مدیریت را برای دستکاری کردن سود را محدود می‌کند. در نتیجه انتظار می‌رود در جایی که حتی فرصت کمی برای مدیریت سود وجود دارد، کیفیت حسابرسی بالا رود (حاجیها و همکاران، ۱۳۹۱). بر همین اساس حسابرسان برای جلوگیری از خدشه‌دار شدن نیاز به زمان بیشتری در رابطه با ارزیابی موارد مرتبط با سود دارند. در همین راستا بابت بدهی‌های اعلام شده از سوی شرکت نیز طبق تحقیق دی آنجلو^۳ (۱۹۸۱)، حسابرسان خود را موظف به شناسایی اشتباهات و تحریف‌های با اهمیت کشف شده در صورت‌های مالی می‌دانند. بر همین اساس با توجه به فشار صاحبکار بر حسابرس (به منظور اظهار نظر زود هنگام حسابرس)، احتمال خدشه‌دار شدن استقلال حسابرس وجود دارد، لذا در این حالت حسابرسان (بابت اخذ تادیبه) نیاز به زمان بیشتری برای بررسی و نهایتاً ارائه گزارش حسابرسی دارند (صفایی و همکاران، ۱۳۹۵).

پژوهش‌های فرانسیس^۴ (۱۹۸۴) و جاب و همکاران^۵ (۱۹۹۶) نشان می‌دهد که ریسک از عوامل چند بعدی تشکیل شده است. این پژوهشگران بیان داشتند که شرکت‌ها در مراحل مختلف چرخه عمر، ویژگی‌های متفاوتی دارند که بر ریسک تجاری و عملکرد آنها تأثیر می‌گذارد (لای، ۲۰۱۹). لی و اسالکم^۶ (۲۰۰۵) بیان نمودند که ریسک شرکت‌ها در مراحل چرخه عمر تغییر می‌کند. بنابراین، شرکت‌ها با ریسک‌های تجاری و عملیاتی متفاوت در مراحل مختلف چرخه عمر روبرو می‌شوند. به علاوه، ریسک تجاری صاحبکار و ریسک حسابرسی به یکدیگر وابسته می‌باشند. همچنین، شرکت‌ها در مراحل مختلف چرخه عمر، ویژگی‌های متفاوتی دارند به عبارتی، فرصت‌ها، تهدیدها و فشارهای محیط داخلی و خارجی سازمان با مراحل چرخه عمر تغییر می‌کند بر همین اساس این مهم می‌تواند با توجه به ریسک حسابرسی تاخیر در ارائه گزارش حسابرسی را به همراه داشته باشد (بلانکلی و همکاران، ۲۰۱۴). یکی دیگر از عوامل مرتبط با تاخیر در گزارش حسابرسی بحث تجدید ارائه صورت‌های مالی می‌باشد. این مورد بیانگر آن است که به احتمال بالا شرکت اظهار نظر حسابرسی غیر استاندارد دریافت کرده از این رو، در چارچوب زمانی مشخص با مذاکرات طولانی مدت به دنبال حل اختلافات قابل توجه است بر همین اساس در این شرایط شرکت با تاخیر در ارائه گزارش حسابرسی مواجه می‌شود (حیب و هوانگ، ۲۰۱۹).

از عوامل مرتبط دیگر می‌توان به دارایی‌های ثابت اشاره کرد، به طور کلی سطح عمومی قیمت دارایی‌های ثابت در طول زمان، به واسطه عوامل اقتصادی همچون تورم، افزایش چشمگیری داشته است. بر همین اساس نگهداشت دارایی‌های ثابت، سهم به‌سزایی در تولید ارزش اقتصادی برای شرکت‌ها دارد؛ این افزایش ارزش ناشی از

¹ Raghunandan and Dasaratha

² Ibrahim

³ Di Angelo

⁴ Francis

⁵ Job and et al

⁶ Lee and Asalkam

عوامل اقتصادی، نظیر تورم، در صورت‌های مالی شرکت‌ها منعکس نشده و سرمایه‌گذاران در بازار سرمایه، این افزایش ارزش را در قیمت سهام شرکت‌ها تعدیل می‌کنند. بنابراین پیش‌بینی می‌شود بررسی این چنین موارد با توجه به زمان بر بودن آن تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی را به همراه داشته باشد (کنستاند و همکاران^۱، ۱۹۹۱). نهایتاً یکی دیگر از عوامل تأثیرگذار بر تأخیر در گزارش حسابرسی، ریسک ورشکستگی می‌باشد ریلی و همکارانش^۲ (۱۹۸۳) دریافتند که افزایش احتمال ریسک ورشکستگی شرکت‌ها، توسط فعالان بازار سرمایه در قیمت سهام آن شرکت‌ها تعدیل شده و چشم‌انداز آتی شرکت را در دیدگاه سرمایه‌گذاران تضعیف می‌کند. بنابراین انتظار می‌رود با توجه به اثرگذاری ریسک ورشکستگی بر نسبت‌های ارزشیابی، ارائه گزارش حسابرسی این چنین شرکت‌هایی با توجه به ریسک حسابرسی، تأخیر به همراه داشته باشد. با توجه به مباحث مذکور جدول (۱) ارائه می‌گردد.

جدول (۱): متغیرهای تعیین‌کننده در مدل تأخیر گزارش حسابرسی

ردیف	نام متغیر	نوع ارتباط	ردیف	نام متغیر	نوع ارتباط
۱	اظهارنظر تعدیل شده	تأثیر مثبت	۹	اهرم مالی	تأثیر مثبت
۲	اندازه حسابرسی	تأثیر مثبت	۱۰	عمر شرکت	تأثیر منفی
۳	تغییر موسسه حسابرسی	تأثیر مثبت	۱۱	تجدید ارائه صورت‌های مالی	تأثیر مثبت
۴	حق الزحمه حسابرسی	تأثیر مثبت	۱۲	رشد سود	تأثیر مثبت
۵	تأخیر در گزارش حسابرسی سال گذشته	تأثیر مثبت	۱۳	سودآوری	تأثیر مثبت
۶	نزدیکی جغرافیایی حسابرس	تأثیر منفی	۱۴	دارایی‌های ثابت	تأثیر مثبت
۷	اندازه شرکت	تأثیر مثبت	۱۵	ریسک ورشکستگی	تأثیر مثبت
۸	زیان ده بودن	تأثیر مثبت	۱۶		

۴-۲- مدل آزمون فرضیات

برای آزمون فرضیات از مدل‌های (۱) تا (۳) استفاده می‌گردد بر همین اساس مدل توسعه و شناسایی تأخیر غیر عادی در گزارش حسابرسی و مدل‌های آزمون فرضیات بر اساس تحقیق دونگ و همکاران (۲۰۱۸)، دوراند (۲۰۱۹) و حیب و هوانگ (۲۰۱۹) به شرح زیر می‌باشد:

مدل (۱) آزمون فرضیه اول

$$EQ_{it} = \beta_0 + \beta_1 ARTU_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 LOSS_{it} + \beta_4 LEV_{it} + \beta_5 AGE_{it} + \beta_6 EPSGROW_{it} + \beta_7 ROA_{it} + e_{it}$$

مدل (۲) آزمون فرضیه دوم

$$SPV_{it} = \beta_0 + \beta_1 ARTU_{it} + \beta_2 GWTH_{it} + \beta_3 SIZE_{it} + \beta_4 LOSS_{it} + \beta_5 LEV_{it} + \beta_6 AGE_{it} + \beta_7 EPSGROW_{it} + \beta_8 ROA_{it} + e_{it}$$

¹ Constand and et al

² Reilly and e al

در مدل‌های (۱) و (۲) متغیرهای EQ، SPV، ARTU و GWTH به ترتیب کیفیت سود، نوسانات بازده ماهیانه سهام، تاخیر غیر عادی در گزارش حسابرسی و فرصت‌های رشد می‌باشد. متغیرهای SIZE، LOSS، LEV، AGE، EPSGROW و ROA به ترتیب اندازه شرکت، زیان ده بودن، اهرم مالی، عمر شرکت، رشد سود و سودآوری مورد بررسی می‌باشد.

مدل (۳) آزمون فرضیه سوم و چهارم

$$ARTU_{it} = \beta_0 + \beta_1 FFOAT_{it} + \beta_2 BIND_{it} + \beta_3 SIZE_{it} + \beta_4 LOSS_{it} + \beta_5 LEV_{it} + \beta_6 AGE_{it} + \beta_7 ROA_{it} + e_{it}$$

در مدل (۳) متغیرهای FFOAT و BIND به ترتیب پراکندگی مالکیت و نسبت مدیران مستقل می‌باشد.

۵- نحوه اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش

نحوه اندازه‌گیری متغیرها بر اساس تحقیق چوی و همکاران (۲۰۱۲)، ویتورث و لمبرت (۲۰۱۴)، دونگ و همکاران (۲۰۱۸)، دوراند (۲۰۱۹)، بلانکلی و همکاران (۲۰۱۴) و حیب و هوانگ (۲۰۱۹) به شرح زیر می‌باشد:

تأخیر در گزارش حسابرسی: لگاریتم طبیعی تعداد روزها از پایان سال مالی تا تاریخ امضای گزارش حسابرسی اظهار نظر تعدیل شده: در صورت ارائه‌ی اظهار نظر تعدیل شده متغیر مجازی ۱ (یک) و در غیر این صورت از متغیر مجازی ۰ (صفر) استفاده می‌شود.

اندازه حسابرسی: در صورتی که سازمان حسابرسی شرکت را حسابرسی کرده باشد از متغیر مجازی ۱ (یک) در غیر این صورت از متغیر مجازی ۰ (صفر) استفاده می‌شود.

تغییر موسسه حسابرسی: در صورتی که شرکت نسبت به سال گذشته، موسسه حسابرسی خود را تغییر داده باشد از متغیر مجازی ۱ (یک) در غیر این صورت از متغیر مجازی ۰ (صفر) استفاده می‌شود.

حق الزحمه حسابرسی: از لگاریتم طبیعی حق الزحمه پرداخته شده به حسابرس به دست می‌آید.

نزدیکی جغرافیایی حسابرس: اگر دفتر مؤسسه‌ی حسابرسی و دفتر مرکزی صاحبکار در منطقه جغرافیایی یکسانی قرار داشته باشد (استان مشخص، استان‌های همجوار)، از متغیر مجازی ۱ (یک) در غیر این صورت از متغیر مجازی ۰ (صفر) استفاده می‌شود.

اندازه شرکت: از لگاریتم طبیعی دارایی‌های شرکت به دست می‌آید.

زیان ده بودن: در صورتی که شرکت در سال مورد بررسی زیان گزارش کرده باشد از متغیر مجازی ۱ (یک) در غیر این صورت از متغیر مجازی ۰ (صفر) استفاده می‌شود.

اهرم مالی: از نسبت جمع بدهی‌ها به جمع دارایی‌ها به دست می‌آید.

عمر شرکت: از لگاریتم سن یا عمر شرکت در سال مورد بررسی به دست می‌آید.

تجدید ارائه صورت‌های مالی: اگر صورت‌های مالی حسابرسی شده سال گذشته در سال جاری تجدید ارائه شده باشد از متغیر مجازی ۱ (یک) در غیر این صورت از متغیر مجازی ۰ (صفر) استفاده می‌شود.

رشد سود: اگر شرکت در ۳ دوره متوالی افزایش سود داشته باشد، از متغیر مجازی ۱ (یک) در غیر این صورت از متغیر مجازی ۰ (صفر) استفاده می‌شود.

سودآوری: برای اندازه‌گیری این متغیر از نسبت سود خالص تقسیم بر کل دارایی‌ها استفاده می‌شود.

دارایی‌های ثابت: برای اندازه‌گیری این متغیر از طریق نسبت دارایی‌های ثابت به کل دارایی‌ها استفاده می‌شود. **ریسک ورشکستگی:** در این پژوهش، از مدل بومی شده آلتمن، توسط کردستانی و تاتلی (۱۳۹۳) به شرح رابطه زیر استفاده شده است.

$$Z = 0.159 (X1) + 0.94 (X2) + 0.804 (X3) + 0.04 (X4) - 0.016 (X5)$$

در رابطه فوق، X1 نسبت سرمایه در گردش به دارایی‌ها، X2 نسبت سود و (زیان) انباشته به دارایی‌ها، X3 نسبت سود قبل از بهره و مالیات به دارایی‌ها، X4 نسبت ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام به کل بدهی‌ها، X5 نسبت فروش به دارایی‌ها است. مطابق با الگو، امتیاز Z کمتر مساوی ۰/۰۲- نشان دهنده ریسک ورشکستگی سال- شرکت است.

کیفیت سود: به منظور اندازه‌گیری کیفیت سود از اقلام تعهدی اختیاری که توسط دچو و همکاران^۱ (۱۹۹۵) پایه‌ریزی شده است، استفاده می‌شود (کوتاری و همکاران، ۲۰۰۵).

$$TACC_{it} / TA_{it-1} = \beta_0 (1 / TA_{it-1}) + \beta_1 (\Delta REV_{it} / TA_{it-1}) + \beta_2 (PPE_{it} / TA_{it-1}) + \beta_3 (ROA_{it-1}) + \varepsilon_{it}$$

که در آن:

TACC_{it} = کل اقلام تعهدی شرکت i در دوره t

TA_{it-1} = جمع دارایی‌های شرکت i در دوره t-1

Δ REV_{it} = تغییرات درآمد شرکت i طی سالهای t-1 تا t

PPE_{it} = مبلغ ناخالص اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات شرکت i در دوره t

ROA_{it-1} = از نسبت سود خالص تقسیم بر کل دارایی‌ها شرکت i در دوره t-1

ε_{it} = خطا یا اقلام باقی مانده مدل

الگوی رگرسیون بالا در سطح هر صنعت در طول دوره مورد پژوهش به شکل حداقل مربعات معمولی مقطعی برازش می‌شود. در نهایت قدر مطلق باقیمانده‌های مدل پس از ضرب بر عدد ۱- به عنوان کیفیت سود در نظر گرفته می‌شود بر همین اساس هر چه عدد به ۰ (صفر) نزدیک تر باشد نشان دهنده کیفیت سود بالاست. **نوسانات بازده سهام:** برای اندازه‌گیری این متغیر از انحراف معیار بازده ماهانه سهام در هر سال استفاده می‌شود. **فرصت‌های رشد:** در این پژوهش نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام به عنوان معیار فرصت-های رشد در نظر گرفته می‌شود.

¹ Dechow et al

پراکندگی مالکیت: این متغیر نشان دهنده درصد سهام شرکت است که آزادانه (شناور) در بورس اوراق بهادار معامله می‌شود و مالکیت شان دائمی نیست. این درصد از سهام شرکت‌ها توسط افراد تعیین می‌شود (دشت بیاض و همکاران، ۱۳۹۷).

نسبت مدیران مستقل: این متغیر از درصد مدیران مستقل در هیات مدیره تعیین می‌شود (همان منبع).

۶- جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این پژوهش، کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و نمونه آماری شامل شرکت‌هایی می‌شود که دارای تمام ویژگی‌های زیر باشند:

- ۱) اطلاعات مالی در دوره زمانی ۹ ساله در دسترس باشد و قبل از سال ۱۳۹۱ در بورس پذیرفته شده و تا پایان سال ۱۳۹۹ در بورس فعال باشند.
- ۲) در بازه مورد بررسی تغییر سال مالی نداشته باشد.
- ۳) طی قلمرو زمانی پژوهش، توقف فعالیت نداشته و دوره مالی خود را تغییر نداده باشند.
- ۴) برای رعایت قابلیت مقایسه پذیری، سال مالی شرکت‌ها منتهی به پایان اسفند ماه هر سال باشد.
- ۵) جزء بانک‌ها و موسسات مالی (شرکت‌های سرمایه‌گذاری، واسطه‌گری مالی، شرکت‌های هلدینگ و لیزینگ‌ها) نباشند. با اعمال شرایط فوق تعداد ۱۱۸ شرکت در نمونه آماری این پژوهش قرار گرفته است.

۷- یافته‌های پژوهش

۷-۱- آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

نتایج تحلیل توصیفی متغیرهای مربوط به مدل‌سازی تاخیر گزارش حساب‌برسان و سایر متغیرها در جدول (۲) ارائه شده است.

جدول (۲): نتایج آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

نام متغیر (نماد)	میانگین	میانه	انحراف معیار	حداقل	حداکثر
تاخیر در صدور گزارش حساب‌برس (ART)	۴/۲۶۷	۴/۳۵۷	۰/۳۷۹	۲/۸۳۳	۴/۹۰۵
تاخیر غیرعادی صدور گزارش حساب‌برس (ARTU)	۰/۱۱۵	۰/۱۲۱	۰/۱۷۱	-۰/۴۵۳	۰/۴۶۷
پراکندگی مالکیت (FFLOAT)	۰/۲۱۶	۰/۲۰۰	۰/۱۴۸	۰/۰۴۱	۰/۹۰۰
نسبت مدیران مستقل (BIND)	۰/۶۵۰	۰/۶۰۰	۰/۱۹۷	۰/۰۰۰	۱
نوسان بازده ماهیانه سهام (SPV)	۱/۲۸۲	۱/۱۴۳	۰/۷۸۹	۰/۰۰۸	۵/۳۳۱
کیفیت سود (EQ)	-۰/۱۰۵	۰/۰۷۵	۰/۱۰۹	-۱/۰۱۹	-۰/۰۰۲
لگاریتم طبیعی حق‌الزحمه حساب‌برس (AUDFEE)	۶/۴۹۱	۶/۴۷۳	۰/۷۶۹	۴/۴۲۴	۱۰/۳۹۰
اندازه شرکت (SIZE)	۱۳/۹۴۹	۱۳/۸۰۳	۱/۴۳۸	۱۰/۰۳۱	۱۹/۲۴۹

۳/۱۲۳	۰/۰۹۰	۰/۳۵۵	۰/۶۲۲	۰/۶۲۳	اهرم مالی (Lev)
۴/۲۱۹	۲/۳۰۲	۰/۳۵۳	۳/۷۳۷	۳/۶۵۷	عمر شرکت (AGE)
۶/۶۴۵	-۲/۲۷۱	۱/۶۹۵	۱/۹۶۱	۲/۲۵۷	فرصت‌های رشد (MTB)
۰/۶۲۲	-۰/۴۴۱	۰/۱۴۱	۰/۰۸۳	۰/۰۹۴	سودآوری شرکت (ROA)
۰/۸۳۹	۰/۰۰۰۸	۰/۱۶۱	۰/۱۹۶	۰/۲۳۳	دارایی‌های ثابت (PPE)
۴/۹۵۴	۲/۹۰۲	۰/۳۸۲	۴/۳۸۵	۴/۳۰۱	تأخیر در گزارش حسابرسی سال قبل (ART t-1)
درصد	فراوانی	نوع تفکیک متغیر		نام متغیر (نماد)	
۵۲/۵۴	۵۵۸	گزارش غیرمقبول حسابرسی (۱)		اظهار نظر تعدیل شده حسابرسی (AO)	
۴۷/۴۶	۵۰۴	گزارش مقبول حسابرسی (۰)			
۲۳/۲۶	۲۴۷	حسابرسی با اندازه بزرگ (۱)		اندازه حسابرسی (BIG)	
۷۶/۷۴	۸۱۵	سایر حسابرسی‌ها (۰)			
۲۳/۴۵	۲۴۹	تغییر در حسابرسی (۱)		تغییر حسابرسی (AC)	
۷۶/۵۵	۸۱۳	عدم تغییر در حسابرسی (۰)			
۵۸/۲۹	۶۱۹	نزدیکی جغرافیایی حسابرسی و صاحبکار (۱)		نزدیکی جغرافیایی حسابرسی (ACGP)	
۴۱/۷۱	۴۴۳	دوری جغرافیایی حسابرسی و صاحبکار (۰)			
۱۳/۵۶	۱۴۴	شرکت زیان‌ده		زیان‌ده بودن (LOSS)	
۸۶/۴۴	۹۱۸	شرکت سود ده			
۷۹/۱۰	۸۴۰	تجدید ارائه صورت‌های مالی		تجدید ارائه صورت‌های مالی (RES)	
۲۰/۹۰	۲۲۲	عدم تجدید ارائه صورت‌های مالی			
۱۸/۸۴	۱۹۹	افزایش در سود برای سه دوره متوالی		رشد سود (EPS GROW)	
۸۱/۲۶	۸۶۳	عدم افزایش سود برای سه دوره متوالی			
۱۴/۶۰	۱۵۵	شرکت‌های با احتمال ورشکستگی		ریسک ورشکستگی (Z)	
۸۵/۴۰	۹۰۷	شرکت‌های فاقد احتمال ورشکستگی			

یافته‌های آمار توصیفی نشان می‌دهد؛ میانگین تاخیر در گزارش حسابرسی سال جاری و سال قبل به ترتیب برابر با ۴/۲۶۷ و ۴/۳۰۱ است. متوسط تاخیر غیرعادی گزارش حسابرسی با اندازه گیری شده توسط الگوی طراحی شده این پژوهش نیز برابر با ۰/۱۱۵ است که حداقل و حداکثر این متغیر برابر با ۰/۴۵۳- و ۰/۴۶۷ می‌باشد. متوسط میزان پراکندگی مالکیت شرکت‌های قرار گرفته در نمونه نیز برابر با ۰/۲۱۶ معادل ۲۱/۶ درصد بوده و این نتیجه نشان می‌دهد شرکت‌های قرار گرفته در نمونه از ساختاری غالباً متمرکز برخوردار هستند. میانگین نسبت مدیران مستقل هیئت مدیره شرکت‌ها برابر با ۰/۶۵۰ بوده و نشان می‌دهد اکثریت اعضای هیئت مدیره شرکت‌ها را اعضای غیرموظف (مستقل) تشکیل می‌دهد. متوسط نوسان بازده ماهیانه سهام شرکت‌های نمونه در طول دوره پژوهش

برابر با ۱/۲۸۲ است. میانگین کیفیت سود شرکت‌ها نیز برابر با ۰/۱۰۵- است. میانگین اهرم مالی در طول دوره پژوهش برابر با ۰/۶۲۳ است که نشان می‌دهد شرکت‌های نمونه تمایل بیشتری برای تامین مالی از طریق بدهی‌ها دارند. میانگین متغیر فرصت‌های رشد نیز برابر با ۲/۲۵۷ بوده و نشان می‌دهد ارزش روز حقوق صاحبان سهام شرکت‌ها تقریباً ۲/۲۵۷ برابر ارزش دفتری آن است. میانگین سودآوری شرکت نیز برابر با ۰/۰۹۴ است. متوسط نگهداشت دارایی‌های ثابت شرکت‌ها برابر با ۰/۲۳۳ است. یافته‌های آمار توصیفی در حوزه متغیرهای کیفی پژوهش نیز نشان داد ۵۲/۵۴ درصد گزارش حساب‌رسان‌های اظهارنظر تعدیل شده است. تعداد ۲۴۷ سال-شرکت معادل ۲۳/۲۶ درصد از کل مشاهدات توسط حساب‌رسان با اندازه بزرگتر مورد حسابرسی صورت‌های مالی قرار گرفته‌اند. همچنین در ۲۳/۴۵ درصد از مشاهدات حساب‌رسان شرکت‌ها نسبت به سال قبل تغییر کرده است. در ۶۱۹ سال-شرکت معادل ۵۸/۲۹ درصد از کل مشاهدات موقعیت جغرافیایی حساب‌رسان و صاحبکار نزدیک است. در ۱۳/۵۶ درصد از مشاهدات نیز شرکت‌های مورد مطالعه زیان گزارش نموده‌اند. آمار فراوانی نشان می‌دهد ۷۹/۱۰ درصد از شرکت‌های گزارشگری مالی با تجدیدارائه انجام شده است. تعداد ۱۹۹ سال-شرکت نیز توانسته‌اند سه سال متوالی رشد در سودآوری نسبت به سال قبل داشته باشند. یافته‌ها همچنین نشان می‌دهد در ۱۴/۶۰ درصد از کل مشاهدات شرکت‌ها با ریسک ورشکستگی همراه بوده‌اند. یافته‌های آزمون مانایی نیز نشان داد متغیرهای پژوهش در سطح اطمینان ۹۹ درصد از مانایی برخوردارند. یافته‌های آزمون جاک-برا نیز نشان می‌دهد توزیع متغیرهای وابسته پژوهش از توزیع نرمال پیروی می‌کنند.

۷-۲- نتایج مدل سازی تأخیر غیر عادی در گزارش حسابرسی

نتایج مدل‌سازی تأخیر در صدور گزارش حساب‌رسان به منظور سنجش تأخیر غیرعادی در جدول (۳) ارائه گردید. آزمون‌های مربوط به تحلیل نوع برازش مدل (آزمون اف لیمر و هاسمن) و مفروضات رگرسیون شامل آزمون‌های همخطی، نرمال بودن باقیمانده‌ها و ناهمسانی واریانس نیز انجام گرفت و مدل نهایی با توجه به مطلوب‌ترین برازش به لحاظ آماری ارائه شده است. برای ارائه الگوی سنجش تأخیر غیر عادی گزارش حساب‌رسان تعداد ۱۵ متغیر از طریق مطالعه مبانی نظری انتخاب گردید و در مرحله مدل‌سازی، متغیری که به لحاظ آماری معنادار نباشد، مرحله به مرحله از مدل حذف و در نهایت مدل نهایی با استفاده از متغیرهای اثرگذار (شامل ۱۰ متغیر) به لحاظ آماری معرفی شده است. مطابق مبانی نظری پژوهش باقیمانده مدل نهایی به عنوان بخش غیرعادی تأخیر صدور گزارش حساب‌رسان لحاظ می‌گردد. برای کمی‌سازی تأخیر غیرعادی در صدور گزارش حساب‌رسان ضرایب مدل نهایی در دو سطح کل نمونه و صنعت، استخراج و باقیمانده مدل محاسبه گردید. سنجش تأخیر غیرعادی در صدور گزارش حساب‌رسان بر اساس باقیمانده مدل در سطح صنعت در مقایسه با کل نمونه، نتایج بهتر و قوی‌تری را در آزمون فرضیه‌ها ارائه نمود. بنابراین جهت سنجش کمی تأخیر غیرعادی صدور گزارش حساب‌رسان رویکرد برازش در سطح صنعت پیشنهاد گردید.

جدول (۳): نتایج مدل سازی تاخیر در صدور گزارش حسابرسی

نام (نماد متغیر)	ضریب Coeff	آماره t	سطح معنی داری Prob.	هم خطی (VIF)
اظهار نظر تعدیل شده حسابرس (AO)	۰/۱۰۳	۵/۴۹۴	۰/۰۰۰	۱/۰۹۸
اندازه حسابرس (BIG)	۰/۰۹۵	۲/۹۸۵	۰/۰۰۳	۱/۲۲۶
تغییر حسابرس (AC)	۰/۰۴۴	۳/۰۰۹	۰/۰۰۴	۱/۰۷۳
لگاریتم طبیعی حق الزحمه حسابرس (AUDFEE)	۰/۰۶۴	۳/۱۷۷	۰/۰۰۲	۱/۶۴۹
اندازه شرکت (SIZE)	۰/۰۴۱	۲/۵۲۹	۰/۰۱۲	۱/۸۰۳
زیان ده بودن شرکت (LOSS)	۰/۰۷۲	۲/۶۱۷	۰/۰۱۰	۲/۰۳۴
اهرم مالی (LEV)	۰/۱۲۰	۲/۵۰۴	۰/۰۱۲	۲/۱۴۰
سودآوری (ROA)	-۰/۳۴۰	-۳/۴۶۷	۰/۰۰۱	۲/۰۷۳
ریسک ورشکستگی (Z)	۰/۰۹۳	۳/۰۷۳	۰/۰۰۲	۲/۰۳۵
نسبت دارایی های ثابت (PPE)	۰/۱۵۲	۲/۱۸۷	۰/۰۲۴	۱/۰۶۸
مقدار ثابت (C)	۳/۴۲۰	۱۷/۹۳۶	۰/۰۰۰	-
F لیمر (Prob.)		۲۱/۰۰۱ (۰/۰۰۰)		
H هاسمن (Prob.)		۲۰/۹۵۲ (۰/۰۲۱)		
F (Prob.)		۲۶/۰۶۴ (۰/۰۰۰)		
DW		۱/۵۴۶		
R ² Adj R ²		۰/۷۸۳ ۰/۷۵۲		
نوع اجراء مدل : پانل متوازن- اثرات ثابت				

یافته‌های حاصل از مدل سازی تاخیر غیر عادی در صدور گزارش حسابرس نشان داد تعداد ۱۰ متغیر به شرح جدول (۳) به عنوان متغیرهای مشارکت کننده در طراحی الگو نقش موثری به لحاظ آماری داشته‌اند. متغیرهای نزدیکی جغرافیایی حسابرس، تجدید ارائه صورت‌های مالی، رشد سودآوری، تاخیر در صدور گزارش حسابرسی سال قبل و عمر شرکت با توجه به یافته‌های آماری و عدم معناداری از الگوی نهایی حذف شده‌اند. متغیرهای اظهار نظر تعدیل شده، اندازه حسابرس، تغییر حسابرس نسبت به سال قبل، حق الزحمه حسابرس، اندازه شرکت، زیان ده بودن شرکت، اهرم مالی، ریسک ورشکستگی و نسبت دارایی های ثابت در تبیین تاخیر صدور گزارش حسابرس تاثیر مثبت و به لحاظ آماری معناداری داشته‌اند. همچنین سودآوری شرکت نیز به صورت منفی در

تبیین تاخیر صدور گزارش حسابرسان نقش موثری به لحاظ آماری دارد. با توجه به پایین بودن سطح معنی داری آماره فیشر (F) از سطح خطای مورد پذیرش یافته‌ها نشان می‌دهد کل الگوی ارائه شده به صورت خطی معنادار می‌باشد. ضریب تعیین الگوی معرفی شده نیز برابر با ۰/۷۸۳ بوده و نشان می‌دهد ۷۸/۳ درصد از تغییرات متغیر تاخیر صدور گزارش حسابرسان توسط متغیرهای وارد شده در مدل تبیین شده است. الگوی رگرسیونی نهایی جهت سنجش تاخیر غیرعادی صدور گزارش حسابرسان به شرح زیر است.

$$ART_{it} = \beta_0 + \beta_1 AO_{it} + \beta_2 BIG_{it} + \beta_3 AC_{it} + \beta_4 AUD_FEE_{it} + \beta_5 SIZE_{it} + \beta_6 LOSS_{it} + \beta_7 LEV_{it} + \beta_8 ROA_{it} + \beta_9 Z_{it} + \beta_{10} PPE_{it} + e_{it}$$

۷-۳- آزمون فرضیه‌های پژوهش

در این پژوهش به جهت اعتبار سنجی الگوی سنجش تاخیر غیرعادی صدور گزارش حسابرسی دو متغیر به عنوان منشاء تاخیر غیرعادی و دو متغیر به عنوان پیامدهای تاخیر غیرعادی صدور گزارش حسابرس در قالب چهار فرضیه مورد آزمون قرار می‌گیرد.

۷-۳-۱- آزمون فرضیه اول و دوم

برای آزمون فرضیه‌های اول و دوم مدل‌های رگرسیونی (۲) و (۳) مورد استفاده قرار گرفت و نتایج در جدول (۴) ارائه شده است.

جدول (۴): نتایج آزمون فرضیه‌های اول و دوم

یافته‌های فرضیه دوم متغیر وابسته: نوسان بازده ماهیانه سهام (SPV)				یافته‌های فرضیه اول متغیر وابسته: کیفیت سود (EQ)				نام (نماد متغیر)
(VIF)	Prob.	t	Coeff	(VIF)	Prob.	t	Coeff	
۱/۰۰۱	۰/۰۰۲	۳/۰۹۴	۰/۲۱۷	۱/۰۰۰	۰/۰۰۶	-۲/۸۷۵	-۰/۰۵۱	تأخیر غیرعادی (ARTU)
۱/۱۴۱	۰/۰۰۰	۷/۰۶۷	۰/۱۲۵	-	-	-	-	فرصت‌های رشد (MTB)
۱/۰۹۰	۰/۰۰۲	-۳/۰۵۷	-۰/۲۲۴	۱/۰۷۳	۰/۰۰۲	۳/۱۵۵	۰/۰۳۲	اندازه شرکت (SIZE)
۱/۵۳۲	۰/۴۰۹	۰/۸۲۶	۰/۰۷۹	۱/۵۱۷	۰/۰۰۲	-۳/۱۸۴	-۰/۰۴۲	زیان‌ده بودن شرکت (LOSS)
۱/۵۶۶	۰/۰۲۲	۲/۲۹۶	۰/۴۱۳	۱/۵۵۲	۰/۰۰۰	-۷/۵۰۵	-۰/۱۸۵	اهرم مالی (LEV)
۱/۰۴۴	۰/۰۲۹	-۲/۱۸۴	-۰/۲۵۸	۱/۰۴۲	۰/۹۵۰	-۰/۰۶۳	-۰/۰۰۴	عمر شرکت (AGE)
۱/۱۹۰	۰/۰۱۸	-۲/۳۱۳	-۰/۱۰۵	۱/۱۸۱	۰/۶۸۹	۰/۴۰۰	۰/۰۰۴	رشد سودآوری (EPSGROW)
۲/۰۵۰	۰/۰۰۳	۳/۰۲۸	۱/۱۰۳	۲/۰۵۶	۰/۰۰۰	۸/۳۸۳	۰/۴۱۳	سودآوری (ROA)
-	۰/۷۳۹	-۰/۳۳۳	-۰/۳۸۵	-	۰/۱۳۵	۱/۴۹۵	۰/۲۳۲	مقدار ثابت (C)
۲/۴۹۱				۲/۲۸۵				F لیمر

یافته‌های فرضیه دوم متغیر وابسته: نوسان بازده ماهیانه سهام (SPV)				یافته‌های فرضیه اول متغیر وابسته: کیفیت سود (EQ)				نام (نماد متغیر)
(VIF)	Prob.	t	Coeff	(VIF)	Prob.	t	Coeff	
عدم مشاهده هم خطی		(۰/۰۰۰)				(۰/۰۰۰)		(Prob.)
			۵۳/۵۳۸			۲۲/۲۴۲		H هاسمن
		(۰/۰۰۰)				(۰/۰۰۰)		(Prob.)
			۱۵/۶۲۵			۱۴/۸۲۵		F
		(۰/۰۰۰)				(۰/۰۰۰)		(Prob.)
		۲/۰۷۵			۲/۰۹۶			DW
		۰/۵۵۹			۰/۵۷۲			R ²
		۰/۴۶۰			۰/۴۸۶			Adj R ²
نوع اجراء مدل‌ها : پانل متوازن- اثرات ثابت								

یافته‌های مربوط به آزمون فرضیه های اول و دوم که در جدول (۴) ارائه شده است، نشان می‌دهد سطح معنی‌داری آماره فیشر (F) در سطح آزمون هر دو فرضیه کمتر از سطح خطای مورد پذیرش (۵ درصد) بوده و مدل‌های رگرسیونی به شکل خطی معنی‌دار هستند. آماره دوربین واتسون برای هر دو مدل رگرسیونی در محدوده قابل قبول (۱/۲-۵/۵) قرار دارد و نشان می‌دهد همبستگی بین اجزاء خطای در مدل‌ها وجود ندارد. یافته‌های آزمون همخطی (VIF) نیز نشان می‌دهد همخطی بین متغیرهای وارد شده در مدل‌های رگرسیونی مشاهده نمی‌شود. با توجه به پایین بودن سطح معنی‌داری آماره t از سطح خطای مورد پذیرش برای ضریب β_1 در هر دو مدل رگرسیونی فرضیه اول و دوم، نتایج آزمون نشان می‌دهد تاخیر غیرعادی صدور گزارش حسابرسی بر کیفیت سود تاثیر منفی و بر نوسان ماهیانه بازده سهام تاثیر مثبت و به لحاظ آماری معناداری دارد.

یافته‌های آزمون فرضیه اول همچنین نشان می‌دهد متغیرهای اندازه شرکت و سودآوری بر کیفیت سود تاثیر مثبت و در نقطه مقابل متغیرهای زیان ده بودن شرکت و اهرم مالی تاثیر منفی و معناداری بر کیفیت سود شرکت‌ها دارند. ضریب تعیین مدل رگرسیونی آزمون فرضیه اول نیز برابر با ۰/۵۷۲ می‌باشد. نتایج آزمون فرضیه دوم نیز نشان می‌دهد متغیرهای فرصت‌های رشد، اهرم مالی و سودآوری شرکت بر نوسان ماهیانه بازده سهام تاثیر مثبتی داشته‌اند و در نقطه مقابل متغیرهای اندازه شرکت، عمر شرکت و رشد سودآوری شرکت‌ها بر نوسان ماهیانه بازده سهام تاثیر منفی و معناداری دارند. ضریب تعیین مدل رگرسیونی آزمون فرضیه دوم نیز برابر با ۰/۵۵۹ است.

۷-۳-۲- آزمون فرضیه سوم و چهارم

برای آزمون فرضیه‌های سوم و چهارم مدل‌های رگرسیونی (۴) و (۵) مورد استفاده و نتایج آنها در جدول (۵) ارائه شده است.

جدول (۵): نتایج آزمون فرضیه‌های سوم و چهارم

یافته‌های فرضیه چهارم متغیر مستقل: نسبت مدیران مستقل (BIND)				یافته‌های فرضیه سوم متغیر مستقل: پراکندگی مالکیت (FFLOAT)				نام (نماد متغیر)
(VIF)	Prob.	t	Coeff	(VIF)	Prob.	t	Coeff	
۱/۰۳۶	۰/۰۱۰	-۲/۷۲۴	-۰/۱۲۳	۱/۰۶۵	۰/۰۱۴	۲/۲۰۲	۰/۱۵۴	متغیرهای حاکمیت شرکتی
۱/۰۷۴	۰/۰۱۱	-۲/۴۷۲	-۰/۰۴۵	۱/۰۷۳	۰/۰۱۰	-۲/۲۷۱	-۰/۰۴۲	اندازه شرکت (SIZE)
۱/۵۲۱	۰/۰۱۳	۲/۴۳۱	۰/۰۵۶	۱/۵۲۶	۰/۰۱۱	۲/۲۷۰	۰/۰۵۴	زیان‌ده بودن شرکت (LOSS)
۱/۵۲۱	۰/۸۷۳	۰/۱۵۹	۰/۰۰۷	۱/۹۶۹	۰/۷۵۸	۰/۳۰۸	۰/۰۱۴	اهرم مالی (LEV)
۱/۰۳۹	۰/۰۳۶	-۲/۰۵۱	-۰/۲۳۰	۱/۰۵۶	۰/۰۳۲	-۲/۰۹۷	-۰/۲۳۸	عمر شرکت (AGE)
۲/۰۶۷	۰/۰۲۰	-۲/۲۲۸	-۰/۱۹۵	۲/۳۹۵	۰/۰۱۲	-۲/۲۴۱	-۰/۱۹۶	سودآوری (ROA)
-	۰/۴۴۳	۰/۷۶۸	۰/۲۱۸	-	۰/۴۵۳	۰/۷۵۰	۰/۲۱۳	مقدار ثابت (C)
عدم مشاهده هم‌خطی	۲/۰۳۱ (۰/۰۰۰)			عدم مشاهده هم‌خطی	۲/۰۴۷ (۰/۰۰۰)			F لیمر (Prob.)
	۲۵/۹۸۱ (۰/۰۰۰)				۲۴/۸۲۲ (۰/۰۰۰)			H هاسمن (Prob.)
	۹/۰۳۲ (۰/۰۰۰)				۸/۰۵۴ (۰/۰۰۰)			F (Prob.)
	۱/۵۹۷				۱/۵۸۹			DW
	۰/۴۰۴ ۰/۳۲۶				۰/۳۸۷ ۰/۳۰۳			R ² Adj R ²
نوع اجراء مدل‌ها: پانل متوازن- اثرات ثابت								

یافته‌های مربوط به آزمون فرضیه‌های سوم و چهارم که در جدول (۵) ارائه شده است، نشان می‌دهد سطح معنی‌داری آماره فیشر (F) در سطح آزمون هر دو فرضیه کمتر از سطح خطای مورد پذیرش (۵درصد) بوده و مدل‌های رگرسیونی به شکل خطی معنی‌دار هستند. آماره دوربین واتسون برای هر دو مدل رگرسیونی در محدوده قابل قبول (۱/۲-۵/۵) قرار دارد و نشان می‌دهد همبستگی بین اجزاء خطای در مدل‌ها وجود ندارد. یافته‌های آزمون همخطی (VIF) نیز نشان می‌دهد همخطی بین متغیرهای وارد شده در مدل‌های رگرسیونی مشاهده نمی‌شود. با توجه به پایین بودن سطح معنی‌داری آماره t از سطح خطای مورد پذیرش برای ضریب β_1 در هر دو مدل رگرسیونی فرضیه سوم و چهارم، نتایج آزمون نشان می‌دهد پراکندگی مالکیت بر تأخیر غیرعادی صدور گزارش حسابرسی تأثیر مثبت و معناداری داشته و نسبت مدیران مستقل هیئت مدیره بر تأخیر غیرعادی صدور گزارش حسابرسی تأثیر منفی و به لحاظ آماری معناداری دارد.

یافته‌های آزمون فرضیه سوم و چهارم همچنین نشان می‌دهد متغیرهای اندازه شرکت، عمر شرکت و سودآوری بر تأخیر غیرعادی صدور گزارش حسابرسی تأثیر منفی و معناداری داشته‌اند و در نقطه مقابل متغیر زیان‌ده بودن شرکت تأثیر مثبت و معناداری بر تأخیر غیرعادی گزارش حسابرس دارد. ضریب تعیین مدل رگرسیونی آزمون فرضیه سوم و چهارم نیز به ترتیب برابر با ۰/۳۸۷ و ۰/۴۰۴ است.

۸- نتیجه‌گیری و پیشنهادها

افشاء اطلاعات (از جمله گزارش حسابرسی) ابزاری برای علامت‌دهی جنبه‌های آتی یک شرکت است افشاء مذکور برای ذینفعان دارای محتوای اطلاعاتی بوده اما در برخی از مواقع واحدهای اقتصادی با تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی مواجه می‌شوند در همین راستا علاوه بر تأخیرهایی که به صورت عادی شرکت در ارائه گزارش حسابرسی با آن مواجه است، تأخیرهای دیگری نیز صورت می‌گیرد که غیر مترقبه و غیر عادی بوده و به وقوع پیوستن آن قابل پیش بینی نیست. هدف این پژوهش در ابتدا توسعه مدلی بابت تأخیر غیرعادی در گزارش حسابرسی می‌باشد و در گام بعدی به دنبال شناسایی منشاءها و پیامدهای تأخیر در گزارش حسابرسی و بررسی روابط آن می‌باشد. بر همین اساس برای ارائه الگو، سوال اول تحقیق مطرح شده است که نتایج آن بیانگر این است، متغیرهای اظهارنظر تعدیل شده، اندازه حسابرس، تغییر حسابرس، حق‌الزحمه حسابرس، اندازه شرکت، زیان‌ده بودن، اهرم مالی، سودآوری، ریسک ورشکستگی و نسبت دارایی‌های ثابت در تبیین تأخیر صدور گزارش حسابرسان تأثیر معناداری داشته‌اند. اما متغیرهای نزدیکی جغرافیایی حسابرس، تجدید ارائه صورت‌های مالی، رشد سودآوری، تأخیر در صدور گزارش حسابرسی سال قبل و عمر شرکت با توجه به یافته‌های آماری در طراحی الگو نقش موثری به لحاظ آماری نداشته‌اند. لذا الگوی ارائه شده در این پژوهش با رفع برخی محدودیت‌های الگوهای قبلی، ابعاد جامع‌تری از تأخیر غیر عادی حسابرسی را مدنظر قرار داده است. این یافته‌ها موافق با نتایج پژوهش‌های دوراند (۲۰۱۹)، بلانکلی و همکاران (۲۰۱۴) و حیب و هوانگ (۲۰۱۹) و مخالف با نتایج ویتورث و لمبرت (۲۰۱۴) و دونگ و همکاران (۲۰۱۸) می‌باشد. همانطور که گفته شد الگوی حاضر می‌تواند ابعاد جامع‌تری از تأخیر در گزارش حسابرسی را مدنظر قرار دهد. استفاده از این الگو، موجب می‌شود که تصمیم‌های فعالان بازار سرمایه، هرچه بیشتر به سمت تحلیل‌های بنیادی سوق پیدا کند و کارایی کل بازار سرمایه افزایش یابد.

همچنین در رابطه با منشاءها و پیامدها نتایج نشان می‌دهد که پراکندگی مالکیت و نسبت مدیران مستقل بر تأخیر غیر عادی حسابرسی تأثیر مثبت و معناداری دارد. در رابطه با تحلیل نتایج می‌توان گفت شرکت‌هایی که از پراکندگی مالکیت برخوردار هستند حسابرسانشان در معرض خطر گسترده‌تری قرار می‌گیرند که به نوبه خود می‌تواند احتمال وقوع دعوی قضایی و خطرات تجاری را افزایش دهد. بر همین اساس حسابرسان برای افزایش اثربخشی خود و رفع نیازهای کاربران در مورد اطلاعات، به دنبال ارائه گزارش به موقع هستند. این یافته‌ها موافق با نتایج پژوهش‌های حبیب و بویان (۲۰۱۱)، لونتیس و همکاران (۲۰۰۵) و هوافانگ و جینگو (۲۰۰۷) می‌باشد. همچنین با توجه به اینکه شرکت‌های با نسبت مدیران مستقل به دنبال افزایش تخصص و تکنولوژی مورد نیاز برای اعمال هر چه سریع‌تر نظرات حسابرسان خود هستند تا با این مهم ترجیحات سرمایه‌گذاران را تامین

نمایند. لذا آنها به دنبال ابزارهای لازم برای تسهیل کار حسابرس و به تبع آن تسریع در ارائه گزارش حسابرس می‌باشند. این یافته‌ها موافق با نتایج پژوهش‌های سما و دهاوی (۲۰۱۱)، هیدالگو و همکاران (۲۰۱۰)، آرکای و واز کوئز (۲۰۰۵) و محمد نور و همکاران (۲۰۱۰) است. در رابطه به این فرضیات به سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌شود به ویژگی‌های بالا توجه داشته باشند زیرا این عوامل منجر به افزایش سطح شفافیت شرکت با ارائه به موقع گزارش حسابرسی می‌شود. سرمایه‌گذاران می‌توانند با توجه به نتایج این فرضیات قبل از تصمیم‌گیری در خصوص تخصیص منابع خود به تحلیل دقیق شرکت‌های مذکور بپردازند. با توجه به نتایج فرضیات به مدیران شرکت‌ها پیشنهاد می‌شود برای کاهش تاخیر غیرعادی در گزارش حسابرسی به سیاست‌هایی مبنی بر پراکندگی مالکیت و نسبت مدیران مستقل توجه ویژه‌ای داشته باشند.

از طرفی تاخیر غیر عادی حسابرسی بر کیفیت سود تاثیر منفی و بر نوسان بازده ماهیانه سهام تاثیر مثبت و معناداری دارد. تاخیر غیر عادی در ارائه گزارش حسابرسی ممکن است خبری بد (منفی) در ارتباط با کیفیت ضعیف سود به سرمایه‌گذاران ارائه دهد. تاخیر مذکور در ارائه‌ی گزارش حسابرسی مربوط به فشار زمانی بر حسابرسان برای تکمیل کار حسابرسی در چارچوب زمانی است و یا ممکن است به دلیل مذاکرات طولانی مدت حسابرس و صاحبکار برای حل اختلافات قابل توجه بین حسابرس و صاحبکار باشد چنین اختلاف نظرهایی اغلب در ارتباط با کیفیت سود ضعیف و رویه‌های حسابداری نادرست است. این یافته‌ها موافق با نتایج پژوهش‌های لمبرت و همکاران (۲۰۱۱)، او سولیوان و مک کالینگ (۲۰۱۲) و پروتی و واگن هوفر (۲۰۱۴) می‌باشد. همچنین از آنجایی که تاخیر غیر عادی در گزارش حسابرسی نوعی خبر بد و یا ناخوشایند در مورد شرکت تلقی می‌شود. این مهم به گونه‌ای مستقیم به وسیله سرمایه‌گذاران در ارزش شرکت به بازار سرمایه منتقل خواهد شد و منجر به تغییر در باورهای آنها می‌شود این مهم تغییراتی در قیمت سهام شرکت به همراه داشته و نهایتاً منجر به نوسانات بازده سهام می‌شود. این یافته‌ها موافق با نتایج چن و همکاران (۲۰۱۷)، آستانا (۲۰۱۴)، سولتانان و همکاران (۲۰۱۴) و شو و همکاران (۲۰۱۵) می‌باشد. در رابطه به این فرضیات پیشنهاد می‌شود مدیران ارشد شرکت‌ها با اندیشیدن تمهیدات لازم، سعی کنند با اتخاذ تدابیر لازم کیفیت سود خود را در نظام حسابداری و گزارشگری مالی افزایش دهند تا به این وسیله مدت زمان تاخیر غیر عادی در گزارش حسابرسی خود را کاهش دهند. به سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌شود به تاخیر غیر عادی گزارش حسابرسی به عنوان یک مولفه تاثیر گذار بر نوسانات بازده سهام، توجه ویژه‌ای داشته باشند زیرا این مهم نوعی ضعف در نظام مالی شرکت بوده و منجر به نوسانات بازده سهام می‌شود. همچنین به سیاست‌گذاران (مانند سازمان حسابرسی و بورس اوراق بهادار) پیشنهاد می‌شود دستورالعمل‌هایی را تصویب نمایند تا حدال امکان شرکت‌ها تاخیر غیر عادی در صدور گزارش حسابرسان را کاهش دهند.

فهرست منابع

- * ایزدی نیا، ناصر، فدوی، محمدحسن و میثم امینی نیا (۱۳۹۳). بررسی تاثیر پیچیدگی حسابداری و شفافیت گزارشگری مالی شرکت بر تاخیر در ارائه گزارش حسابرس، دانش حسابرسی. سال ۱۴، شماره ۵۴، ۱۰۳-۸۷.
- * بزرگ اصل، موسی، رجیدری، حسین و منوچهر خرمین (۱۳۹۷). بررسی عوامل مؤثر بر انتشار به هنگام گزارش

- حسابرسی، دانش حسابداری، سال ۹، شماره ۳۲، ۱۴۶-۱۱۵.
- * جعفری پور، میثم، جوکار، معصومه و مجید گرگی زاده، (۱۳۹۴). کنکاش پیرامون تأثیر عوامل حاکمیتی بر تأخیر گزارش حسابرسی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دانش حسابرسی، سال ۱۷، شماره ۶۷، ۱۶۵-۶۹.
- * جامی، مینا، نعمتی، محمود و امیر شمس (۱۴۰۰). بررسی رابطه پاداش مدیران، دوگانگی مدیر عامل و ضعف کنترل داخلی سازمان بر حق الزحمه حسابرسی، رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، دوره ۲۲، شماره ۸۱، ۵۴-۳۹.
- * حاجی ها، زهره، اورادی، جواد و مهری صالح آبادی (۱۳۹۶). ضعف در کنترل‌های داخلی و تأخیر گزارش حسابرسی، فصلنامه حسابداری مالی، سال ۹، شماره ۳۳، ۹۶-۷۸.
- * حیدریان، سجاد، یوسف پور، فاطمه و پوریا فریدی مهر (۱۳۹۹). تأثیر تأخیر غیر عادی گزارش حسابرس بر نوسانات قیمت سهام و نوسانات سود: نقش تعدیلی بحران مالی، فصلنامه پژوهش‌های معاصر در علوم مدیریت و حسابداری، دوره ۲، شماره ۶، ۲۶۳-۲۴۰.
- * رحمانی، حسام و وحید بخردی نسب (۱۳۹۶). تأثیر تأخیرات عادی و غیر عادی در روند انتشار و ارائه گزارش حسابرس بر استقلال حسابرس، دانش حسابرسی، سال ۱۷، شماره ۶۷، ۲۸۶-۲۶۵.
- * رجایی زاده هرنندی، احسان، عشوری، جابر و پریسا محمدی (۱۴۰۰). تأثیر حاکمیت شرکتی بر رابطه بین پاداش مدیران و حق الزحمه حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، چشم انداز حسابداری و مدیریت، دوره ۴، شماره ۴۷، ۱۰۹-۹۰.
- * صفایی، سید عماد، همتی، حسن و رضا داغانی (۱۳۹۵). ارزیابی تأثیر کیفیت حسابرسی بر تأخیر در گزارشگری مالی، تحقیقات حسابداری و حسابرسی، شماره ۳۱، ۸۵-۶۸.
- * صفرزاده، محمدحسین و عرفان محمدی (۱۳۹۸). اثر ویژگی کمیته‌ی حسابرسی بر رابطه بین پیچیدگی حسابرسی و تأخیر در گزارش حسابرسی، مطالعات تجربی حسابداری مالی، دوره ۱۶، شماره ۶۲، ۷۶-۴۵.
- * صفری گرایلی، مهدی (۱۳۹۶). تأخیر غیر عادی گزارش حسابرسی و تجدید ارائه‌ی صورت‌های مالی آتی: نقش تعدیلی وابستگی اقتصادی و تخصص صنعت حسابرس، دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، دوره ۶، شماره ۲۳، ۱۶۸-۱۵۵.
- * کردستانی، غلامرضا و رشید تاتلی (۱۳۹۳). ارزیابی توان پیش‌بینی مدل‌های ورشکستگی (مقایسه مدل‌های اولیه و تعدیل شده)، دانش حسابرسی، سال ۱۴، شماره ۵۵، ۷۰-۵۱.
- * کرمی، غلامرضا، کریمیان، طاهره و صبا سلاطی (۱۳۹۶). دوره‌ی تصدی حسابرس، تخصص حسابرس در صنعت و تأخیر گزارش حسابرسی: شواهدی از ایران، مطالعات مدیریت ایران، دوره ۱۰، شماره ۳، ۶۶۶-۶۴۱.
- * محمد رضایی، فخرالدین، تنانی، محسن و ابوالفضل علی آبادی (۱۳۹۷). خطای حسابرسی: تأخیر در گزارش حسابرسی و نقش تعدیل‌گر مالکیت خانوادگی، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، دوره ۲۵، شماره ۱، ۷۰-۵۱.

- * مهدوی، غلامحسین و سمیه حسینی نیا (۱۳۹۴). بررسی اثربخشی کیفیت حسابرسی بر کاهش تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دانش حسابداری، دوره ۶، شماره ۲۱، ۷-۳۱.
- * هنجنی، جمال و زهرا پوزمانی (۱۳۹۸). تأثیر رابطه‌ی سیاسی هیأت مدیره شرکت بر تأخیر گزارش حسابرسی، دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، دوره ۸، شماره ۳۱، ۴۴-۳۵.
- * واعظ، سیدعلی، عابدی صدقیانی، بابک و وریا احمدی (۱۳۹۵). بررسی ارتباطه بین برخی شاخص‌های کیفی حسابرسی و ویژگی‌های شرکت با تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی، دانش حسابرسی، دوره ۱۶، شماره ۶۲، ۱۰۱-۱۲۰.
- * Abdelsalam, O., & El-Masry, A. (2008). The impact of board independence and ownership structure on the timeliness of corporate internet reporting of Irish-listed companies, *Managerial Finance*, 34(12), 907-918.
- * Abernathy, J.L., Barnes, M., Stefaniak, C., Weisbarth, A. (2017). An international perspective on audit report lag: A synthesis of the literature and opportunities for future research, *International Journal of Auditing*, 21 (1), 100-127.
- * Abidin, S., & Ahmad-Zaluki, N.A. (2012). Auditor industry specialism and reporting timeliness, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 65, 873-878.
- * Arcay, M. B., and Vazquez, M. M. (2005). Corporate characteristics, governance rules and the extent of voluntary disclosure in Spain, *Advances in Accounting*, 21, 299 –331.
- * Bamber, E. M., Bamber, L. S., & Schoderbek, M. P. (1993). Audit structure and other determinants of audit reporting: An empirical analysis, *Auditing, A Journal of Practice and Theory*, 12(1), 1–23.
- * Blankley, A., Hurtt, D., & MacGregor, J. (2014). The relationship between audit report lags and future restatements. *Auditing, A Journal of Practice & Theory*, 33 (2), 27-57.
- * Behrend, M., S. Khan, Y-W. Ko and S-J. Park. (2020). Abnormal Audit Fees and Audit Quality: Evidence from the Korean Audit Market, *Journal of International Accounting Research*, 19(3), 37-60.
- * Chen, J., Chan, K., Dong, W., & Zhang, F. (2017). Internal Control and Stock Price Crash Risk: Evidence from China, *European Accounting Review*, 26 (1), 125-152.
- * Chen, Y., Gul, F.A., Truong, C., & Veeraraghavan, M. (2016). Auditor client specific knowledge and internal control weakness: Some evidence on the role of auditor tenure and geographic distance, *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 12(2), 121-140.
- * Choi, J.H., Kim, J.B., Qiu, A.A., & Zang, Y. (2012). Geographic proximity between auditor and client: How does it impact audit quality? *Auditing, A Journal of Practice & Theory*, 31 (2), 43-72.
- * Constand, R. L., Freitas, L. P., Sullivan, M. J. (1991). Factors Affecting Price Earnings Ratios and Market Values of Japanese Firms, *Financial Management*, 20(4), 68-79.
- * Dong, B., Robinson, D., Xu, L.E. (2018). Auditor-Client Geographic Proximity and Audit Report Timeliness *Advances in Accounting*, 40, 11-19.
- * Durand, G. (2019). The determinant of audit report lag: a meta-analysis, *Managerial Auditing Journal*, 34 (1), 44-75.
- * Ettredge, M.L., Li, C., Sun, L. (2006). The impact of SOX Section 404 internal control quality assessment on audit delay in the SOX era, *Journal of Practice and Theory*, 25 (1), 1-23.
- * Gul, F. A., & Leung, S. (2004). Board leadership, outside directors' expertise and voluntary corporate disclosures, *Journal of Accounting and Public Policy*, 23(5), 351–379.
- * Habib, A., & Bhuiyan, M. B. (2011). Audit firm industry specialization and the audit report lag, *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 20, 32– 44.

- * Habib, A., & Huang, H.J. (2019). Abnormally long audit report lags and future stock price crash risk, evidence from China, *International Journal of Managerial Finance*, 15(4), 611-635.
- * Hidalgo, R., García-Meca, E., Martínez, I. (2010). Corporate governance and intellectual pital disclosure, *Journal of Business Ethics*, 100(3), 483-495.
- * Ho, S. M., & Wong, K. S. (2001). A study of the relationship between corporate governance structures and the extent of voluntary disclosure, *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 10(1), 139-156.
- * Huafang, X., & Jianguo, Y. (2007). Ownership structure, board composition and corporate voluntary disclosure: evidence from listed companies in China, *Managerial Auditing Journal*, 22 (6), 604-619.
- * Hutton, A.P., Marcus, A.J., Tehranian, H. (2009). Opaque Financial Reports, R2, and Crash Risk, *Journal of Financial Economics*, 94, 67-86.
- * Jaggi, B., & Tsui, J. (1999). Determinants of audit report lag: Further evidence from Hong Kong, *Accounting and Business Research*, 30(1), 17-28.
- * Kothari, S.P., Leoneb, A.J., Wasley, C.E. (2005). Performance matched discretionary accrual measures, *Journal of Accounting and Economics*, 39(1), 163-197.
- * Krishnan, J., & Yang, J.S. (2009). Recent trends in audit report and earnings announcement lag, *Accounting Horizons*, 23, 265-288.
- * Lai, K.W. (2019). Audit report lag, audit fees, and audit quality following an audit firm merger: Evidence from Hong Kong, *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 36, 1-21.
- * Lambert, T., Brazel, J., Jones, K. (2011). Unintended consequences of accelerated filings: Are mandatory reductions in audit delay associated with reductions in earnings quality? Working Paper, from http://ssrn.com/abstract_963402.
- * Leventis, S., Weetman, P., Caramanis, C. (2005). Determinants of audit report lag: Some evidence from the Athens Stock Exchange, *International Journal of Auditing*, 9(1), 45-58.
- * Mohamad-Nor, M. N., Shafie, R., Wan-Hussin, WN. (2010). Corporate governance and audit report lag in Malaysia, *Asian Academy of Management Journal of Accounting and Finance*, 6(2), 57-84.
- * Ocak, M., & Özden, E.A. (2018). Signing Auditor-Specific Characteristics and Audit Report Lag: A Research from Turkey, the *Journal of Applied Business Research*, 34 (2), 277-294.
- * Raghunandan, K., & Dasaratha, V.R. (2012). Internal Control Reporting and Audit Report Lags: Further Evidence. *Auditing, A Journal of Practice & Theory*, 31(3), 203-218.
- * Reilly, F.K., Griggs, F.T., Wong, W. (1983). Determinants of the aggregate stock market earnings multiple, *Journal of Portfolio Management*, 10(1), 36-45.
- * Rusmin, R., & Evans, J. (2017). Audit quality and audit report lag: case of Indonesian listed companies, *Asian Review of Accounting*, 25 (2), 191-210.
- * Samaha, K., & Dahawy, K. (2011). An empirical analysis of corporate governance structures and voluntary corporate disclosure in volatile.
- * Sharad, k. (2014). The Timeliness of Quarterly Financial Reports of Companies in Malaysia. Working Paper, Online at www.ssrn.com.
- * Whitworth, J., & Lambert, T. (2014). Office-level characteristics of the Big4 and audit report timeliness. *Auditing, A Journal of Practice & Theory*, 33(3), 129-152.
- * Wu, C.H., Wu, C.S., Liu, V. W. (2008). The Release Timing of Annual Reports and Board Characteristics, the *International Journal of Business and Finance Research*, 2(1).

Developing a model of abnormal audit report lag: origins and consequences

Amir Yalfani

Department Accounting, Faculty Humanities, Central Tehran Branch, Islamic Azad University ,Tehran,Iran.

Iraj Noravesh

Professor, Department Accounting, Faculty of Management, University Of Tehran, Tehran, Iran

Ghodratallah Talebnia

Associate Professor ,Department Accountig, Faculty Management, Science and Research Branch Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Ezatallah Asgharnia

AssociateProfessor, Department management, Faculty Management, University Of Tehran, Iran.

Abstract

The present study aims to develop a model of abnormal audit report lag, and then to diagnose and study the relationships between the origins and consequences of abnormal audit report lag. The present study uses data from 118 firms from 2012 to 2020 and deploys the data panel regression model to evaluate the hypotheses. Regarding the abnormal audit report lag, the findings of the present paper show that variables such as modified opinions, auditor size, auditor change, audit fee, firm size, loss, leverage, profitability, bankruptcy risk, and the ratio of fixed assets have a meaningful impact on elucidating the reasons of lag in the issuance of auditors' report. Therefore, the model in the present paper offers a more comprehensive perspective toward abnormal audit lag by obviating the limits of the previous models. Moreover, the results regarding the origins and consequences show the meaningful positive impact of ownership dispersion and the ratio of independent directors on abnormal audit lag. Consequently, abnormal audit lag negatively affects earnings quality and has a meaningful positive impact on variation in monthly stock returns.

Keywords: abnormal audit lag, ownership dispersion, the ratio of independent directors, earnings quality, monthly stock return variation